

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІВЧЕНКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 3 від 06.05.2024 року

Голова Приймальної комісії

Олександр ТУРУНЦЕВ

Програма фахового іспиту

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Спеціальність: 013 Початкова освіта
Освітня програма: 013.00.01 Початкова освіта

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної та
начальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри освітології та психолого-
педагогічних наук

протокол №6 від 01.05.2024 р.

Завідувач кафедри Людмила ХОРУЖА

на засіданні кафедри початкової освіти

протокол №6 від 01.05.2024 р.

Завідувач кафедри Геннадій БОНДАРЕНКО

Київ – 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового іспиту розроблена на підставі Стандарту вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти» для вступу на навчання, відповідно до п. 7.3.2. Правил прийому Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Мета фахового іспиту: визначення базових знань та вмінь із педагогіки, психології, що становлять основу професійно-педагогічної діяльності вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти.

Завдання:

- виявити знання основних категорій і понять педагогіки та психології, розуміння сутності педагогічних явищ і процесів;
- виявити здатність до застосування знань із педагогіки, психології у професійній діяльності вчителя початкових класів ЗЗСО;
- виявити здатність розвитку здобувачів початкової освіти на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку.

Дисципліни: педагогіка, психологія, вступ до спеціальності.

Форма проведення: фаховий іспит у формі комп'ютерного тестування.

Тривалість: 60 хвилин

Оцінювання: за 200 бальною шкалою.

Критерії оцінювання знань вступника

Кількість балів (max - 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.

100 – 119	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Незадовільно

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ПЕДАГОГІКА

Педагогіка як наука і навчальний предмет

Педагогіка як наука, стадії становлення і розвитку. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка в системі наук; взаємозв'язок педагогіки з іншими науками. Система педагогічних наук. Актуальні проблеми педагогіки.

Дидактика як теорія навчання та освіти

Поняття про дидактику як галузь педагогічних знань. Предмет, завдання і категорії дидактики. Процес навчання: сутність, функції, структура, характеристика основних структурних компонентів (цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контроль-регулювальний, оцінно-результативний, кінцевий результат процесу навчання). Основні етапи оволодіння знаннями (цикл навчально-пізнавальних дій): сприймання, усвідомлення, осмислення, запам'ятовування, закріплення, застосування знань і умінь в практичній діяльності.

Закономірності та принципи процесу навчання

Закономірності процесу навчання, їх сутність. Поняття принципу і правила навчання. Характеристика основних принципів навчання: принцип спрямованості навчання на вирішення завдань освіти, розвитку й виховання, принцип науковості, систематичності і послідовності, доступності, свідомості й активності, наочності, міцності знань, умінь і навичок, індивідуального підходу до учнів.

Зміст освіти в сучасній школі (НУШ)

Сутність і завдання змісту освіти. Чинники формування змісту шкільної освіти. Пріоритетні напрями державної політики у сфері освіти. Нормативні документи змісту освіти: Закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепція нової української школи, Державний стандарт початкової освіти.

Методи і засоби навчання

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання: методи організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи контролю і самоконтролю у навчанні. Характеристика основних груп методів. Умови оптимального вибору

методів і засобів навчання: врахування навчально-виховної мети, завдань, змісту навчального матеріалу, рівня підготовленості учнів, сформованості навчальних умінь і навичок, віку учнів, рівня підготовки вчителя тощо.

Форми організації навчання

Форми організації навчання в НУШ. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання: дистанційне, змішане, індивідуальне, колективне, групове.

Оцінювання навчальних досягнень учнів

Поняття про оцінювання навчальних досягнень учнів. Педагогічні вимоги до перевірки навчальних досягнень учнів. Види, форми та методи контролю знань, умінь, навичок та способів діяльності учнів: формувальне оцінювання, тематичне оцінювання, підсумкове оцінювання.

Процес виховання

Сутність процесу виховання. Вплив середовища, спадковості на формування особистості дитини. Мета і завдання виховання. Основні закономірності і принципи виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання і перевиховання, їх сутність. Результати процесу виховання. Співпраця з батьками: сутність і зміст.

Загальні методи та форми виховання

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання та характеристика основних груп: методи формування свідомості особистості, методи організації діяльності і формування досвіду поведінки, методи стимулювання діяльності і поведінки учнів, методи контролю та аналізу ефективності виховання. Педагогічні умови використання методів виховання. Інтерактивні технології виховання.

ПСИХОЛОГІЯ

Психіка як предмет пізнання

Психологія як наука про закономірності розвитку та функціонування психіки. Предмет загальної та вікової психології. Історія розвитку. Основні тенденції розвитку сучасної загальної та вікової психології.

Поняття про психіку. Основні форми прояву психіки. Функції психіки. Виникнення та розвиток психіки. Рефлекторна природа психіки. Психіка та свідомість. Історичний розвиток людської свідомості. Структура свідомості. Поняття про несвідоме. Свідоме та несвідоме в психічній діяльності людини.

Психологія в системі наук

Місце сучасної психології в системі наук. Структура сучасної психології. Характеристика основних галузей психологічних знань. Загальна та вікова психологія. Зв'язок психології з іншими науками: з природничими

науками, з технічними науками, з соціальними науками. Взаємозв'язок загальної та вікової психології з педагогікою. Значення психологічних знань в практичній діяльності вчителя початкових класів.

Принципи психології. Загальне поняття про методи психологічних досліджень. Головні вимоги до методів психології. Класифікація методів психології. Характеристика основних методів: спостереження та експеримент. Характеристика допоміжних методів: тест, бесіда, анкетування, аналіз продуктів діяльності.

Увага

Поняття про увагу як особливу форму психічної активності. Фізіологічні основи уваги. Види і форми уваги. Структура (властивості) уваги. Індивідуальні відмінності уваги. Неуважність та її причини. Шляхи керування увагою учнів.

Відчуття та сприймання

Загальна характеристика пізнавальних процесів. Поняття про відчуття та сприймання. Рефлекторна природа відчуттів та сприймань. Загальні властивості та закономірності відчуттів. Характерні особливості сприймань. Класифікація відчуттів та сприймань. Основні види відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Основні види сприймання за модальністю. Сприймання простору. Сприймання руху. Сприймання часу. Сприймання як дія. Спостереження і спостережливість. Відчуття та сприймання в професійній діяльності вчителя.

Пам'ять

Поняття про пам'ять. Види пам'яті. Запам'ятовування і його види. Умови ефективності запам'ятовування. Відтворення і його види. Уявлення пам'яті, їх особливості. Забування і збереження. Боротьба із забуванням. Індивідуальні особливості в процесах пам'яті. Типи пам'яті. Пам'ять у професійній діяльності вчителя.

Мислення та уява

Поняття про мислення. Соціальна природа мислення. Психологічна характеристика мислення як процесу вирішення задач. Поняття проблемної ситуації. Процес розуміння. Розумові дії та мислительні операції. Форми мислення. Види мислення. Процес засвоєння понять. Індивідуальні відмінності мислення, їх діагностика та розвиток.

Поняття про уяву, та її фізіологічні основи. Процес утворення образів уяви. Види уяви та її індивідуальні особливості. Уява і особистість. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.

Емоційно-вольові процеси

Поняття про емоції та почуття, їх роль у практичній та пізнавальній діяльності. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Теорії емоцій та почуттів

у психології. Основні форми переживання почуттів. Основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз. Вищі почуття та їх види. Розвиток емоційної сфери дитини.

Поняття про волю. Основні види вольових дій людини. Структура вольового акту: простий вольовий акт; складний вольовий акт. Загальна характеристика вольових станів. Психологічна характеристика стану мобілізаційної готовності. Психологічна характеристика стану зосередженості. Загальна характеристика розвитку вольової регуляції поведінки. Вікові особливості формування здатності до вольових дій. Розвиток волі в онтогенезі. Вольові якості особистості. Критерії волі. Виховання та самовиховання волі.

Особистість

Поняття про особистість у психології. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Психологічні теорії особистості. Культурно-історична теорія Л.С. Виготського. Рушійні сили розвитку особистості. Становлення особистості в процесі соціалізації. Роль активності у розвитку особистості.

Структура особистості. Спрямованість особистості як система стійких мотивів поведінки і діяльності. Інтереси, переконання і світогляд особистості. Самосвідомість особистості, особливості її розвитку. Я-концепція та образ Я. Самооцінка та рівень домагань особистості. Самоповага особистості. Психологічний захист особистості. Установки особистості. Критерії сформованості особистості.

Діяльність та спілкування

Активність і діяльність. Потреби як джерело активності. Структура діяльності. Освоєння діяльності. Знання, вміння, навички та звички. Основні види діяльності.

Поняття про спілкування та його види. Спілкування як обмін інформацією. Невербальна і вербальна комунікації. Мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми і розвиток у дітей. Мовлення вчителя, вихователя. Спілкування як міжособова взаємодія. Основні засоби впливу в процесі спілкування. Спілкування як розуміння людьми один одного. Психологічні механізми сприймання людиною людини. Зворотній зв'язок у спілкуванні.

Міжособові стосунки в групах

Поняття про групи. Групи та їх класифікація. Колектив як вища форма розвитку групи. Диференціація в групах і колективах. Інтеграція в групах і колективах.

Психологія індивідуальності

Поняття про темперамент і його фізіологічні основи. Основні психічні властивості, які характеризують темперамент. Типи темпераментів та їх психологічна характеристика. Роль темпераменту в трудовій та навчальній діяльності.

Поняття про характер та його структуру. Природні та соціальні передумови характеру. Структура характеру. Акцентуація рис характеру. Формування характеру. Характер та індивідуальність людини. Характер і професійна діяльність вихователя.

Поняття про здібності та їх структуру. Загальні та спеціальні здібності. Кількісна і якісна характеристика здібностей. Природні передумови здібностей. Формування здібностей. Рівні розвитку здібностей. Індивідуальні відмінності у здібностях людей, їх діагностика. Зв'язок темпераменту, характеру і здібностей.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Особливості педагогічної діяльності вчителя початкових класів. Основні трудові функції вчителя згідно з Професійним стандартом за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» (2020). Творчий характер педагогічної діяльності. Професійний саморозвиток вчителя початкових класів.

Соціальна роль вчителя початкових класів. Права та обов'язки вчителя відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». Сучасні вимоги до професійної діяльності вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти та його особистісних якостей згідно з концептуальними засадами «Нова українська школа».

Основні складові педагогічної культури. Рівні педагогічної культури вчителя, їхня характеристика. Імідж сучасного вчителя початкових класів. Внутрішні та зовнішні складові іміджу вчителя початкових класів.

Стиль педагогічної діяльності вчителя. Складові стилі педагогічної діяльності вчителя. Характеристика основних стилів педагогічної діяльності вчителя початкових класів. Індивідуальний стиль вчителя початкових класів, його ознаки, поради щодо формування.

Педагогічна техніка вчителя початкових класів. Основні компоненти педагогічної техніки вчителя. Міміка і пантоміміка вчителя початкових класів. Жести у діяльності вчителя початкових класів. Голос як інструмент роботи вчителя початкових класів. Культура і техніка мовлення вчителя. Керування психофізичним станом.

Педагогічне спілкування як вид професійної діяльності вчителя початкових класів. Функції педагогічного спілкування. Ознаки педагогічного спілкування вчителя початкових класів. Структура педагогічного спілкування вчителя початкових класів з учнями на уроці, їхніми батьками. Основні складові успішного спілкування з батьками учнів початкової школи. Толерантність та взаємоповага у спілкуванні з колегами. Культура мовлення вчителя початкових класів.

Загальне уявлення про систему освіти в Україні, її структуру та завдання закладів освіти відповідно до Законів України «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту». Початкова школа як основне місце професійної діяльності вчителя початкових класів. Закони України «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» про завдання освітнього процесу в початковій школі. Концепція «Нова українська школа» (2016) про мету, завдання, основні компоненти, ключові компетентності сучасної початкової школи.

Дитина молодшого шкільного віку, її основні анатомо-фізіологічні, психічні характеристики. Особливості виховання, навчання та розвитку молодшого школяра. Права та обов'язки учнів початкової школи.

Основні нормативно-законодавчі документи, які визначають організацію освітнього процесу в початковій школі. Концепція «Нова українська школа» (2016) про основні зміни початкової школи: сучасне освітнє середовище, виховання на цінностях, орієнтація на учня, педагогіка партнерства, новий зміст початкової освіти. Державний стандарт початкової освіти про вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти, освітні галузі, загальний обсяг навчального навантаження та форму державної атестації. Типові освітні програми для початкової школи.

Особистісно-орієнтована модель початкової освіти. Виховання на цінностях. Орієнтація на потреби молодшого школяра в освітньому процесі, дитиноцентризм. Траєкторія розвитку кожної дитини.

Рекомендовані джерела

Основні:

1. Вступ до спеціальності: методичні рекомендації до навчальної дисципліни для студентів I курсу факультету психології та соціальної роботи / уклад.: Л. О. Дубровська, В. Л. Дубровський. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2020. 150 с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник. 3-тє видання, перероблене та доповнене. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 608 с.
3. Кірик М. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. / М. Кірик, Л. Данилова. Львів : Світ, 2019. 136 с.
4. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 632 с.
5. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / Кірик М. Ю., Данилова Л. І. Львів: Світ, 2019. 136 с.
6. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
7. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. Київ: Каравела, 2020. 418 с.
8. Психологія: навчальний посібник / Т.В. Іванова, О.А. Кривопишина, П.І. Сахно та ін.; за заг. ред. Л.М. Кудояра. Суми: Сумський державний

- університет, 2011. 331 с.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ: Грамота, 2012. 504 с.
  10. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Загальна психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
  11. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. вид. третє, перероб. і допов. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2013. 230 с.
  12. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. для студентів вищих пед. закладів освіти. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2003. 136 с.

Додаткові:

1. Інтегративний підхід : актуальність, сутність, особливості впровадження в умовах початкової школи : навчально-методичний посібник / уклад. : Н. Б. Ларіонова, Н. М. Стрельцова. Харків : Друкарня Мадрид, 2018. 76 с.
2. Концепція Нова українська школа. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>.
3. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів: навч.-метод. посіб. / П. Г. Копосов. Харків : Вид-во «Фабула», 2021. 160 с.
4. Нова українська школа: психолого-педагогічна підтримка молодших школярів із труднощами в навчанні: навч.-метод. посіб. / Лоліта Малініна. Київ : Грамота, 2021. 64 с.
5. Порадник з питань організації освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти. Матеріали інструктивно-методичної наради «Початкова освіта в нових реаліях: досвід, ризики та перспективи». Ужгород, ЗІППО, 2022. 81 с.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.